

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญ

การสื่อสารเป็นกระบวนการพื้นฐานที่จำเป็นของมนุษย์และเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาประเทศ เนื่องจากสามารถเปลี่ยนแปลงความคิดเห็นหรือทัศนคติของบุคคลตลอดจนอาจทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตและแบบแผนความเป็นอยู่ในสังคม เพราะการสื่อสารได้เข้าไปมีอิทธิพลและความสำคัญต่อชีวิตของประชาชนและสังคมในหลายๆด้าน ไม่ว่าจะเป็นในการดำเนินชีวิตประจำวัน การติดต่อภายในและนอกองค์กร โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสื่อสารทางด้านการเมืองเพราะการเมืองเป็นเรื่องที่มีความเกี่ยวข้องและมีผลกระทบกับประชาชนทุกคน ซึ่งหากปราศจากการสื่อสาร การเมืองก็ไม่สามารถดำรงอยู่ได้ เนื่องจากการเมืองเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลข่าวสารทั้งในด้านการรับรู้และการถ่ายทอดระหว่างประชาชนและพรรคการเมือง ดังที่ประมุขสหประชาชาติ (2540) กล่าวไว้ว่า ในการปกครองไม่ว่าจะเป็นในการปกครองในระบอบใดย่อมต้องมีผู้เกี่ยวข้องสองฝ่าย คือ ผู้ปกครองและผู้ใต้ปกครองหรือประชาชน ผู้ปกครองไม่อาจจะมาจากการเลือกตั้งหรือการแต่งตั้งย่อมมีภาระผูกพันที่จะต้องปฏิบัติต่อผู้ใต้ปกครองหรือประชาชนเพื่อสร้างความเจริญให้แก่สังคมและสร้างความผาสุกให้ประชาชน ผู้ปกครองจำเป็นต้องมีกฎหมาย มีอำนาจในการบังคับใช้เพื่อสร้างความเป็นระเบียบในสังคมและบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ การกระทำเช่นนั้นได้ก็ต้องอาศัยการสื่อสารเป็นเครื่องมือที่สำคัญ

การสื่อสารเป็นเครื่องมือสำคัญของรัฐบาลและพรรคการเมืองที่ใช้ในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารให้ประชาชนได้รับทราบและเข้าใจ เพื่อให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์และนโยบายที่รัฐบาลและพรรคการเมืองกำหนดขึ้น ในทางตรงกันข้ามรัฐบาลและพรรคการเมืองสามารถตรวจสอบหรือทราบความต้องการ ความรู้สึกนึกคิด รวมทั้งประชามติของประชาชน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายของรัฐบาลและพรรคการเมืองให้สอดคล้องโดยอาศัยการสื่อสาร อย่างไรก็ตามการถ่ายทอดข่าวสารไม่ใช่เป้าหมายเพียงอย่างเดียวของการสื่อสารของรัฐบาลและพรรคการเมือง ข่าวสารคืออำนาจและการใช้ข่าวสารอย่างชาญฉลาดสามารถมีบทบาทอย่างสำคัญต่อมนุษยชาติ รัฐบาลและพรรคการเมืองอาจให้ข่าวสารโดยเปิดเผยอย่างเต็มที่ หรืออาจปิดบังหรือสร้างข่าว เพื่อตอบสนองผลประโยชน์ของรัฐบาลและองค์กรของรัฐบาลได้ บางครั้ง

รัฐบาลและพรรคการเมืองต้องการมีอำนาจในการบริหารข่าวสารเพื่อไม่ให้สื่อมวลชนและประชาชนรู้เรื่องความไม่ชอบมาพากลในรัฐบาลและภายในพรรคการเมืองนั้นๆ (เสถียร เขยประทับ, 2551)

การสื่อสารทางการเมืองมีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาฐานความรู้ ความเข้าใจของประชาชนและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ในประเทศที่ระบบสื่อสารมวลชนเป็นอิสระปราศจากการครอบงำโดยฝ่ายการเมือง มีความสามารถตรวจสอบการทำงานของภาคการเมือง รวมทั้งสามารถนำเสนอข้อมูลข้อเท็จจริงที่เป็นประโยชน์ต่อความรู้ ความเข้าใจทางด้านการเมืองให้กับประชาชนอย่างต่อเนื่อง ประเทศนั้นย่อมมีระบบการเมืองที่มีพัฒนาการค่อนข้างสูงตามไปด้วย ทั้งนี้การให้ความสำคัญต่อการสื่อสารมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการบริหารองค์กรหรือการบริหารรัฐกิจ การที่ผู้นำมีวิสัยทัศน์ต้องการนำพาประเทศไปในทิศทางที่วางไว้และสามารถสื่อสารกับคนในองค์กรหรือสังคมเกิดความเข้าใจ ย่อมทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในทิศทางเดียวกัน ดังนั้นการบริหารการสื่อสารจึงจำเป็นต้องมีการวางแผนที่ดี โดยมีการกำหนดกลยุทธ์การสื่อสารเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น รวมถึงการวางแผนและการกำหนดนโยบายเพื่อจะได้ทำการสื่อสารให้กับคนในองค์กรและนอกองค์กรเข้าใจ และมีแนวทางในการปฏิบัติให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรที่ตั้งไว้ (สุรศักดิ์ จิรวาสตรมงคล, 2551, หน่วยที่ 5)

Denton และ Woodward (1990) ให้นิยามการสื่อสารการเมืองว่า หมายถึง "การอภิปรายสาธารณะ (Public discussion) เกี่ยวกับการจัดสรรทรัพยากรสาธารณะ (รายได้) อำนาจที่เป็นทางการ (ใครที่ได้รับมอบอำนาจให้เป็นผู้ตัดสินใจในทางนิติบัญญัติและทางการบริหาร) และการอนุมัติหรือการลงโทษที่เป็นทางการ (สิ่งที่รัฐให้รางวัลหรือลงโทษ) และยังรวมถึงวาทกรรมทางการเมืองที่เป็นภาษาพูดและภาษาเขียน แต่ไม่รวมถึงการกระทำด้านการสื่อสารที่มีลักษณะเชิงสัญลักษณ์ (Symbolic communication acts) ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการที่จะเข้าใจกระบวนการทางการเมืองโดยรวม Denton และ Woodward ยังชี้ให้เห็นถึงลักษณะสำคัญของการสื่อสารการเมืองว่า ผู้ส่งสารมีเจตนาที่จะมีอิทธิพลต่อสภาพแวดล้อมทางการเมือง ทั้งสองท่านกล่าวว่า "ปัจจัยสำคัญที่ทำให้การสื่อสารมีลักษณะการเมืองไม่ได้อยู่ที่แหล่งของสารแต่อยู่ที่เนื้อหาและวัตถุประสงค์ของมัน"

การสื่อสารทางการเมืองเป็นเรื่องเก่าที่มีมาพร้อมระบบการเมือง แต่คนส่วนใหญ่ในทุกะบบการเมืองไม่เคยพบผู้นำของประเทศ ไม่เคยเห็นการทำงานของรัฐบาล จึงอาจเกิดคำถามขึ้นว่าคนเหล่านี้ได้รับข่าวสารทางการเมือง มีความคิดทัศนคติเกี่ยวกับนักการเมืองหรือ

สถาบันทางการเมืองได้อย่างไร คำตอบคือ ประชาชนอาศัยข่าวสารจากสื่อมวลชนหรือจากผู้เปิดรับสื่อมวลชนนั่นเอง

บทบาทของสื่อมวลชนในการสะท้อนทัศนะสาธารณะชน มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างพรรคการเมืองกับสาธารณะชนให้มีความใกล้ชิดมากขึ้นและส่งผลทางอ้อมให้พรรคการเมืองในปัจจุบันมีความตื่นตัวและแข่งขันกันทำกิจกรรม เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของสาธารณะชนกลุ่มต่างๆ อย่างทั่วถึงและมีความจับใจมากขึ้น ขณะเดียวกันในแง่ของการสื่อสารระหว่างพรรคการเมืองกับสาธารณะชนเป็นการสื่อสารแบบสองทาง การแลกเปลี่ยนและการรับรู้ข้อมูลข่าวสารระหว่างพรรคกับสาธารณะชนทำให้เกิดการปรับกระบวนการความสัมพันธ์ร่วมระหว่างพรรคกับสาธารณะชนที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น กล่าวคือ ในขณะที่ฝ่ายสาธารณะชนสามารถแสดงออกและเรียกร้องถึงความต้องการโดยผ่านสื่อมวลชนนั้น พรรคการเมืองก็สามารถรับรู้และสื่อสารโต้ตอบได้โดยรวดเร็วและตรงประเด็นเข้าถึงกลุ่มที่หลากหลายและกระจายได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น (เชาวนะ ไตรมาศ, 2540)

ประชาชนส่วนใหญ่ในปัจจุบันได้รับข่าวสารทางการเมือง มีความคิดเห็น และทัศนคติเกี่ยวกับการเมืองจากสื่อมวลชนหรือผู้เปิดรับสื่อมวลชน สำหรับข้อเท็จจริง ความคิดหรือทัศนคติที่เกี่ยวกับนักการเมืองหรือสถาบันทางการเมือง สื่อมวลชนทำหน้าที่เป็น “ตัวกลาง (Mediators)” ระหว่างรัฐบาลและพรรคการเมืองและประชาชน เมื่อใดที่รัฐบาลและพรรคการเมืองต้องการให้ประชาชนทราบเกี่ยวกับสิ่งใดหรือปฏิบัติตามนโยบายใด รัฐบาลและพรรคการเมืองอาศัยสื่อมวลชนในการถ่ายทอดข่าวสาร ในทำนองเดียวกัน เมื่อใดที่ประชาชนต้องการทราบบางสิ่งบางอย่างเกี่ยวกับรัฐบาลหรือพรรคการเมือง ประชาชนมักหาคำตอบจากสื่อมวลชน ซึ่งบทบาทนี้ทำให้สื่อมวลชนมีพลังและความสำคัญ สื่อมวลชนเป็นตัวกลางระหว่างรัฐบาล กลุ่มอิทธิพลหรือกลุ่มผลประโยชน์กับประชาชน ซึ่งการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วทั้งด้านปริมาณและคุณภาพของสื่อมวลชน ทำให้สื่อมวลชนมีอิทธิพลทางการเมืองอย่างไม่เคยมีมาก่อน

สื่อมวลชนถ่ายทอดข่าวสารที่ทำให้เกิดความรู้และความรู้สึกเกี่ยวกับนักการเมืองและสถาบันทางการเมืองในหลายลักษณะ เช่น ข่าว บทความหรือการตั้งฉายา การถ่ายทอดในลักษณะข่าวเป็นการให้เนื้อหาโดยตรงว่า นักการเมืองคนนั้นทำอะไร คิดอย่างไร มีพฤติกรรมอย่างไร การถ่ายทอดในลักษณะบทความหรือบทความความคิดเห็น เป็นการแสดงความคิดเห็นในแง่มุมต่างๆ เกี่ยวกับนักการเมืองหรือสถาบันทางการเมือง ทุกระบบการเมืองต่างพัฒนาเครือข่ายการสื่อสารเพื่อถ่ายทอดข่าวสารและเครือข่ายการสื่อสารของทุกระบบการเมืองมีลักษณะยืดหยุ่น ซึ่งจะเห็นได้ในกรณีที่เกิดเหตุการณ์ผิดปกติ เมื่อเกิดเหตุการณ์ผิดปกติจะมีการเปลี่ยนแปลงหรือเลิกใช้แบบ

แผนการสื่อสารเดิมที่ใช้กันอยู่เป็นประจำและนำแบบแผนการสื่อสารใหม่มาใช้ชั่วคราวตามสภาพ เศรษฐกิจ ภูมิศาสตร์ โครงสร้างของสังคมและรูปแบบทางการเมือง บทบาทหน้าที่ของการ สื่อสารมวลชนที่ทำหน้าที่ส่งและนำสารไปสู่คนจำนวนมากในเวลาเดียวกัน คือความโดดเด่นของ ลักษณะเฉพาะที่หน่วยงานทางการเมืองมักจะมองเห็นพลังอำนาจและใช้ประโยชน์จากสิ่งนี้ เพราะการเข้าถึงวิธีการสื่อสารมวลชนได้มากเท่าไร เท่ากับว่าฝ่ายการเมืองสามารถส่งสารหรือ ข้อความที่ต้องการไปสู่มหาชนได้มากเท่านั้น

ข้อสสารในการสื่อสารทางการเมืองที่เป็นสื่อมวลชนนั้น คือ สิ่งที่ประชาชนส่วนใหญ่สังเกต คือ รายงานข่าวเกี่ยวกับเหตุการณ์และกิจกรรม ซึ่งก็คือสิ่งที่ปรากฏออกมาของ กระบวนการทางการเมือง เรามักทราบกิจกรรมทางการเมืองจากสื่อมวลชนหรือสื่อปัจเจกบุคคลที่ เปิดรับสื่อมวลชน ประชาชนส่วนใหญ่ในสังคมได้ทราบข่าวสำคัญเกี่ยวกับการทำงานของระบบ การเมืองจากสื่อมวลชน ที่กล่าวมานี้มิได้หมายความว่าเนื้อหาของสื่อมวลชนมีอิทธิพลต่อ พฤติกรรมทางการเมืองโดยตรงหรือในลักษณะที่คาดหมายได้โดยง่าย อย่างไรก็ตามสื่อมวลชนระดับ นานาชาติที่ทันสมัยได้เปลี่ยนแปลงศักยภาพในการสื่อสารทางการเมืองของประเทศอย่างมากมาย ระบบสื่อมวลชนทำให้ข่าวสารเดินทางไปได้มากกว่า ไกลกว่าและเร็วกว่า ช่วยให้ข่าวสารเกี่ยวกับ สาธารณะมีลักษณะคล้ายคลึงกัน การเผยแพร่ข่าวสารกลายเป็นกิจกรรมที่มีบทบาทสำคัญใน สังคมและผู้เชี่ยวชาญด้านการสื่อสาร เช่น นักข่าว คอลัมนิสต์ บรรณาธิการ เจ้าหน้าที่ ประชาสัมพันธ์ กลายเป็นตัวจักรสำคัญตัวหนึ่งในกระบวนการทางการเมือง ประชาชนเข้ามามีส่วน ร่วมทางการเมืองจากหนังสือพิมพ์ วิทยุและโทรทัศน์เพื่อเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง แต่ทั้งนี้มิได้ หมายความว่าสื่อมวลชนสามารถถ่ายทอดข่าวสารได้อย่างสมบูรณ์เพราะการสื่อสารระหว่าง บุคคลยังคงมีบทบาทสำคัญเช่นกัน นอกจากนี้สื่อมวลชนยังเป็น "ช่องสารยาว" (Long channels) ซึ่งเชื่อมแหล่งข่าวสารกับปัจเจกบุคคลและกลุ่มทางสังคมซึ่งอยู่ไกลจากแหล่งข่าวสาร สื่อมวลชน ยังทำหน้าที่เชื่อมนักการเมืองหรือสถาบันทางการเมืองเข้าด้วยกันอีกด้วย

คาร์ล ดอยช์ ได้เปรียบเทียบ "การสื่อสาร" ไว้ว่าเหมือน "เส้นประสาท" ของการ ปกครอง สภาพของพัฒนาการทางการเมืองนั้นสามารถประเมินได้จากสภาพแบบแผนของการ สื่อสาร ซึ่งมีเครื่องชี้ที่น่าสังเกต 3 ประการ ได้แก่ 1. เราสามารถวัดสมรรถนะของช่องทางส่งสาร ในระบบการเมืองได้โดยการวัดจากสมรรถนะของช่องทางส่งสารที่เป็นเครื่องจักรกล เช่น ถนน โทรศัพท์ วิทยุ โทรทัศน์ 2. เราสามารถสร้างเครื่องมือสื่อสารที่มีสมรรถนะสูงและฝึกฝนอบรม บุคลากรทางการสื่อสารที่มีความเชี่ยวชาญได้ 3. การที่ผู้นำและผู้ตามมีกรอบอ้างอิงร่วมกัน

นั้นเกี่ยวข้องกับจำนวนการบิดเบือนของข่าวสาร ซึ่งเกิดขึ้นจากกระบวนการลงรหัสและถอดรหัสของข่าวสาร (วัลลภ ลำพาย, 2551, หน่วยที่ 3)

นอกจากนี้ยังมีการประเมินผลการสื่อสารและสารสนเทศภาครัฐ ซึ่งหมายถึงกระบวนการในการประเมินผลของการสื่อสารและสารสนเทศภาครัฐ โดยการประเมินผลงานเทียบเคียงกับแผนการหรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ เพื่อดัดสินใจว่าควรดำเนินการแก้ไข ปรับปรุงอย่างไร โดยมุ่งหวังให้ผลงานออกมาสมบูรณ์แบบที่สุด โดยหลักประเมินผลงานนั้นประกอบด้วย

1. การวัดผลการปฏิบัติงาน โดยสามารถทำได้หลายแนวทางการประเมินจากทัศนคติของประชาชนที่มีต่อพรรคการเมือง การรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชน ระดับองค์ความรู้ตามที่ได้สื่อสารออกไป โดยอาจจัดทำเป็นดัชนีชี้วัดได้ตามความเหมาะสม
2. การเปรียบเทียบกับเป้าหมาย โดยต้องสามารถเปรียบเทียบได้ว่าสารสนเทศที่ดำเนินการสื่อสารออกไปมีผลสัมฤทธิ์ตรงตามเป้าหมายของพรรคการเมืองหรือไม่ หากผลของการดำเนินงานต่ำกว่าเป้าหมาย ผู้บริหารก็ควรตัดสินใจเพื่อหาแนวทางแก้ไขต่อไป
3. ปรับปรุง แก้ไข ความผิดพลาดของการปฏิบัติงาน ไม่ว่าจะเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารหรืองานชนิดอื่นๆ มีโอกาสผิดพลาดเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา แต่สิ่งสำคัญเมื่อเกิดการผิดพลาดต้องสามารถปรับปรุง แก้ไขให้ถูกต้องโดยเร็วที่สุด เมื่อทราบปัญหาได้รวดเร็วและสามารถแก้ไขปัญหาได้ทันสถานการณ์ย่อมบรรเทาปัญหาได้ระดับหนึ่ง (สุรศักดิ์ จีรวัดรัมย์, 2551, หน่วยที่ 5)

พรรคการเมืองเป็นปัจจัยนำซึ่งเป็นตัวจักรสำคัญประการหนึ่งของการพัฒนาระบบการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตย เนื่องจากพรรคการเมืองเป็นตัวเชื่อมโยงความคิดหลักของประชาชนมาสู่รัฐบาล ประชาธิปไตยไม่อาจดำเนินไปด้วยความราบรื่นหากขาดตัวจักรกล คือ พรรคการเมืองเป็นตัวประสานรวบรวมแนวคิดความต้องการหลากหลายของกลุ่มคน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระบบรัฐสภา เนื่องจากหลักการการปกครองระบอบประชาธิปไตยเป็นการเปิดโอกาสให้บุคคลจำนวนมากที่สุด (Majority) มีอิทธิพลเหนือรัฐบาลและเปิดโอกาสให้มีการต่อสู้แข่งขันทางการเมืองเพื่อเลือกเฟ้นกลุ่มหรือคณะบุคคลที่จะเข้ามาเป็นรัฐบาลโดยยึดหลักเสรีภาพ (Liberty) และความเสมอภาค (Equality) อาจกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ การปกครองในระบบประชาธิปไตยจะต้องมีกลุ่มของบุคคลที่รวบรวมกันขึ้นเนื่องจากความคิดเห็นทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม ในแนวทางกว้างๆ คล้ายคลึงกันและมีการต่อสู้แข่งขันทางการเมืองโดยวิถีทางแห่งระบอบประชาธิปไตย เพื่อต่อรองผลประโยชน์ต่างๆ ดังกล่าวหรือเพื่อสร้างอิทธิพลในการเป็นรัฐบาล ซึ่งกลุ่มของบุคคลดังกล่าวก็คือพรรคการเมือง (ปรีชา หงษ์ไกรเลิศ, 2524)

พรรคการเมืองเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้การปกครองระบอบประชาธิปไตยเป็นไปอย่างได้ผล อาจกล่าวได้ว่าพรรคการเมืองเป็นสิ่งจำเป็นที่จะขาดเสียมิได้ในการปกครองระบอบประชาธิปไตย (ขจิตภัย บุรุษพัฒน์, 2511) การที่คนในสังคมจะยอมให้ผู้ใดผู้หนึ่ง กลุ่มชนใดกลุ่มชนหนึ่งมาเป็นชนชั้นผู้ปกครองนั้น กลุ่มชนชั้นนั้นจะต้องรวมแนวความคิดเห็นและอุดมคติการเมืองเป็นเอกฉันท์ของตนเองออกมาแสดงต่อประชาชน ซึ่งความเห็นดังกล่าวแสดงออกโดย "ระบบพรรคการเมือง" นั่นเอง ฉะนั้นพรรคการเมืองนอกจากจะเป็นสิ่งจำเป็นเปรียบเสมือน "ยาดำ" ที่แทรกซึมมีผลสะท้อนสู่ชีวิตประจำวันของคนในสังคมทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมแล้ว พรรคการเมืองเปรียบเสมือน "กระจกเงา" สะท้อนให้เห็นสภาพภาวะแนวความคิดอิสระที่แตกต่างของคนในสังคม และเป็นเข็มทิศที่ชี้ให้เห็นแนวโน้มเอียงของคนในแต่ละชาติว่ามีแนวคิดอิสระอย่างไร (เชาวนวิศ สุตลาภา, 2517) โดยเหตุที่พรรคการเมืองมีความสำคัญต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตยโดยเฉพาะในประเทศเสรีประชาธิปไตย ประเทศต่างๆจึงรับเอาแนวความคิดเกี่ยวกับระบบพรรคการเมืองไว้ในประเทศของตน และได้วิวัฒนาการมาจนเป็นสถาบันหลักของสังคมประเทศชาติของเขาและได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของประชาชน (ปรีชา หงษ์ไกรเลิศ, 2524)

จะเห็นได้ว่าหน้าที่สำคัญของพรรคการเมืองซึ่งจะขาดไปเสียมิได้ก็คือ พรรคการเมืองทำหน้าที่สอนประชาชนให้เกิดความสำนึกต่อความรับผิดชอบทางการเมือง กระตุ้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมกับกระบวนการการเมืองยิ่งขึ้น มีหน้าที่คัดเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งให้เหมาะสม ต้องแถลงนโยบายและปฏิบัติตามนโยบายหรือโครงการต่างๆ เป็นสื่อกลางรวบรวมประชาตินิหรือความคิดเห็นของประชาชนเสนอต่อรัฐบาล ชี้แจงให้ประชาชนเข้าใจถึงปัญหาต่างๆ ของประเทศ ตลอดจนนโยบายของรัฐบาลหรือเสนอความเคลื่อนไหวและกิจกรรมต่างๆ ของพรรคให้ประชาชนได้ทราบ (พนม ภัยหน่าย, 2512)

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากพรรคการเมืองประกอบไปด้วยบุคคลจำนวนมาก ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องมีโฆษกเพื่อทำหน้าที่เป็นคนให้ข้อมูลข่าวสารของพรรคแก่ประชาชนโดยใช้คำพูดเป็นหลักในการสื่อสาร เพราะการพูดเป็นหนทางหนึ่งแห่งการถ่ายทอดหรือชักนำเอาความรู้สึกนึกคิดของมนุษย์แสดงให้ผู้อื่นได้ทราบและเข้าใจ คำพูดจึงนับว่าเป็นเครื่องมือหรือสื่อที่สำคัญยิ่งที่สามารถนำความร่วมมือแห่งมนุษย์มาสู่มวลมนุษย์ด้วยกัน ทำให้มนุษย์เกิดร่วมแรงร่วมใจเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (Grace A. de Laguna, 1927 อ้างถึงในวิรัช ลิขิตกุล, 2549) การพูดสำหรับโฆษกของพรรคการเมืองนั้นส่วนมากจะพูดผ่านสื่อโทรทัศน์และวิทยุเป็นสำคัญ ทำให้สาธารณชนเห็นถึงลีลา ท่วงทำนองการพูด ตลอดจนน้ำเสียงของโฆษกก็มีอิทธิพลในการชักจูงและ

กระตุ้นไว้ความสนใจ หากเป็นในสื่อของโทรทัศน์ สาธารณชนก็จะเห็นบุคลิกลักษณะของโฆษกด้วย การพูดของโฆษกนั้นมักเป็นการพูดที่แจ่มชัดอย่างเป็นทางการโดยเป็นการพูดจากความเข้าใจที่ได้เตรียมไว้ (Extemporaneous speech) ซึ่งเป็นการพูดที่นิยมใช้กันมาก และได้ผลดียิ่งเพราะเป็นวิธีพูดที่มีประสิทธิภาพและถูกต้องตามหลักวิชาการพูด ผู้พูดจะพูดออกมาด้วยความพร้อมและความมั่นใจ มีชีวิตชีวา เพราะผู้พูดได้ศึกษาและเข้าใจในเรื่องราวที่จะพูดนี้มาอย่างชัดเจนก่อนแล้ว

การพูดของโฆษกพรรคการเมืองนั้นมักจะเป็นการพูดเพื่อสร้างความเข้าใจหรือเพื่อให้สาธารณชนมีความรู้ที่ถูกต้องในสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ทางพรรคประสงค์ การพูดแบบนี้จึงเป็นการพูดที่มุ่งอธิบาย ชี้แจงหรือให้รายละเอียด ข้อเท็จจริงแก่ผู้ฟังให้เกิดความรู้ ความเข้าใจอย่างชัดเจนถูกต้องในเรื่องนั้นๆ และเป็นการพูดเพื่อชี้ชวนหรือโน้มน้าวใจให้สาธารณชนเกิดความเลื่อมใสศรัทธาหรือเห็นคล้อยตามสิ่งที่ผู้พูดประสงค์เป็นสำคัญ การพูดเพื่อชี้ชวนหรือโน้มน้าวใจนั้นนอกจากจะต้องให้ข้อเท็จจริง ข้อมูล รายละเอียดต่างๆ แล้ว ผู้พูดจะต้องพูดอย่างมีหลักฐานน่าเชื่อถือด้วย (Charles R. Gruner, 1972 อ้างถึงในวิรัช ลภิตนกุล, 2549) นอกจากนี้ผู้พูดจะต้องมีจริยธรรม ความจริงใจ ความปรารถนาดีและการวางรากฐานอยู่บนศีลธรรมอีกด้วย

แอ็บบี ซีเยส (Abbe Sieyes) กล่าวว่าการที่มีตัวแทนหรือโฆษกนั้นมียุ่ทุกหนทุกแห่งในสังคม ก่อนที่จะมีระบบตัวแทนนั้น มีเพียงแต่การแย่งชิง (usurpation) ความเชื่อที่ผิด (superstition) และการกระทำที่โง่เขลา (folly) จะเห็นได้ว่าตั้งแต่ในอดีต นักแสดงได้เป็นตัวแทนของตัวละครบนเวที ทนายความเป็นตัวแทนของลูกค้า รัฐบาลเป็นตัวแทนของประชาชนและโฆษกพรรคการเมืองเป็นตัวแทนบุคคลในพรรคที่ทำการสื่อสารกับประชาชน ในศตวรรษที่ 16 เมื่อโฆษกของรัฐบาลได้รับการแต่งตั้งขึ้นในประเทศอังกฤษ สมาชิกรัฐสภาก็ไม่ได้มีความสัมพันธ์ในฐานะผู้อุปถัมภ์กับโฆษก เนื่องจากโฆษกได้ทำหน้าที่เป็นตัวแทนของเหล่าสมาชิกรัฐสภาทั้งหลายเหล่านี้ ซึ่งสอดคล้องกับการทำงานของสำนักโฆษกของประเทศไทยซึ่งต้องทำงานสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล โดยเน้นทั้งการรุกและการรับ โดยเฉพาะการเผยแพร่ข่าวสารของรัฐบาลไปยังประชาชนในท้องถิ่นต่างๆ ทั่วถึง และมีนโยบายในการประสานงานกับทีมงานโฆษกกระทรวงต่างๆ ทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งคล้ายคลึงกับการทำงานของโฆษกพรรคการเมืองที่ต้องทำงานประสานกับบุคคลทั้งภายในองค์กรและนอกองค์กรไม่ว่าจะจากฝ่ายการเมืองและฝ่ายสื่อมวลชน

จากที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยจึงได้ให้ความสนใจศึกษาการทำงานด้านการสื่อสารทางการเมืองของพรรคประชาธิปัตย์ เนื่องจากพรรคประชาธิปัตย์เป็นพรรคการเมืองที่เก่าแก่ที่สุด

พรรคหนึ่งในประเทศไทยและเป็นพรรคที่มีอุดมการณ์ทางการเมืองโดยยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย พรรคประชาธิปัตย์ได้รับการตั้งขึ้นมาตั้งแต่วันที่ 5 เมษายน 2489 ล้มลุกคลุกคลาน แต่ก็อยู่ในชื่อประชาธิปัตย์เดิม ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาพรรคประชาธิปัตย์ก็ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการเลือกตั้งและในวงการการเมืองไทยเรื่อยมา พรรคประชาธิปัตย์ยังเป็นพรรคการเมืองที่มีโครงสร้าง ซึ่งมีองค์กรกลางอันเป็นหน่วยงานถาวรที่ทำให้การสืบตำแหน่งผู้บริหารและผู้นำของพรรคเป็นไปอย่างราบรื่น อย่างน้อยที่สุดหลังมรณกรรมของนายควง อภัยวงศ์ หัวหน้าพรรคคนแรกก็ไม่ทำให้พรรคสลายตัวตามไป พรรคประชาธิปัตย์มิได้ตั้งขึ้นมาเป็นพรรคฝ่ายค้านพรรคแรก แต่ก็ เป็นพรรคฝ่ายค้านที่มีความสำคัญมาตั้งแต่แรกเกิด และเป็นพรรคฝ่ายค้านที่ตั้งขึ้นมาในยามที่เมืองไทยมีการปกครองไปในแนวทางประชาธิปไตยมากอีกด้วย เนื่องจากขณะนั้นยังไม่มีพระราชบัญญัติพรรคการเมือง ผู้มีอำนาจทางการเมืองฝ่ายรัฐบาลก็ยังเปิดโอกาสให้มีพรรคฝ่ายค้านขึ้น (นรนิติ เศรษฐบุตร, 2530)

จากการดำเนินการทางการเมืองที่ต่อเนื่องตลอดระยะเวลา 64 ปี พรรคประชาธิปัตย์เป็นพรรคการเมืองพรรคหนึ่งที่อยู่ในความสนใจของประชาชนมาเป็นเวลาช้านานมากที่สุดพรรคหนึ่งของระบบการเมืองไทย ด้วยเหตุที่ว่าพรรคการเมืองของไทยส่วนใหญ่นั้นยังขาดประสิทธิภาพที่สามารถดำรงความเป็นสถาบันทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง เพราะฉะนั้นจึงสามารถกล่าวได้ว่าพรรคประชาธิปัตย์เป็นพรรคการเมืองที่เก่าแก่ที่มีความเป็นสถาบันทางการเมืองที่ต่อสู้อย่างเหนียวแน่นกับประชาชนมาเป็นเวลายาวนานตั้งแต่การก่อตั้งพรรค จะเห็นได้ว่าพรรคการเมืองอื่นๆ ที่มีกองกำลังหนุนหลัง หรือตั้งขึ้นมาเพื่อรับใช้ผู้มีอำนาจต่างก็สูญสลายไป ขณะที่พรรคประชาธิปัตย์สามารถยืนหยัดต่อสู้มาอย่างเหนียวแน่น ดำรงความเป็นสถาบันทางการเมืองภายใต้ระบอบประชาธิปไตยตราบนานถึงทุกวันนี้

พรรคประชาธิปัตย์ได้ต่อสู้กับระบอบเผด็จการเดิมมาในหลายยุคสมัยบางครั้งแสดงบทบาทในฐานะพรรคฝ่ายค้าน บางครั้งแสดงบทบาทในฐานะฝ่ายรัฐบาล แต่ทั้งนี้ไม่ว่าจะมีบทบาทและฐานะอย่างไร พรรคประชาธิปัตย์ยังคงยึดมั่นการดำเนินการทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข พรรคประชาธิปัตย์ยังเป็นพรรคแรกที่น่าวิธีการปราศรัยในที่สาธารณะและการเยี่ยมเยียนพบปะประชาชนจนถึงบ้านมาใช้ อันเป็นการนำประชาธิปไตยไปมอบให้ประชาชน และเชิญชวนประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง ในฐานะที่ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยที่แท้จริง (อยุทธิ์ เพชรอินทร, 2537) และจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในส่วนของเว็บไซต์นั้นพรรคประชาธิปัตย์ก็ได้ประกาศตนอย่างชัดเจนในเรื่องของการยึดถืออุดมการณ์ 10 ประการของพรรค ยืนหยัดพิทักษ์รักษาผลประโยชน์ของคนส่วนใหญ่และ

มุ่งมั่นสร้างสังคมที่เป็นธรรมให้บังเกิดขึ้น ด้วยจิตใจ และการอุทิศตัวในหลักการแห่งความซื่อสัตย์สุจริต นอกจากนี้พรรคประชาธิปัตย์ยังเป็นพรรคการเมืองเดียวที่เป็นสถาบันการเมืองอย่างแท้จริง ไม่มีนายทุนเป็นเจ้าของ แต่เป็นของประชาชนและผู้ร่วมอุดมการณ์ที่เสนอตัวเข้ามารับใช้ประชาชน ดังนั้นพรรคประชาธิปัตย์จึงต้องพึ่งพาเงินบริจาคจากประชาชนเป็นหลัก เนื่องจากพรรคการเมืองจำเป็นต้องใช้ทุนเพื่อการพัฒนานโยบาย และประสานงานกับประชาชนทุกกลุ่มในทุกพื้นที่ ตลอดจนค่าใช้จ่ายในการประชาสัมพันธ์และรณรงค์หาเสียง นอกจากการพึ่งพาเงินบริจาคของประชาชนแล้วทางพรรคประชาธิปัตย์ก็มีการระดมทุนจากเงินสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) จากการจัดกิจกรรมระดมทุน จากเงินค่าสมาชิกพรรค จากการขายของที่ระลึกและจากนักการเมืองภายในพรรคเอง โดยทางพรรคประชาธิปัตย์ได้ชี้แจงงบดุล งบรายรับ-รายจ่ายไว้อย่างละเอียดผ่านทางเว็บไซต์ของพรรคเพื่อแสดงให้เห็นว่าพรรคประชาธิปัตย์มีความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ อย่างไรก็ตามการจัดรูปองค์กรพรรคประชาธิปัตย์นั้น เริ่มมีการวางกลไกและระบบพรรคเป็นระเบียบแบบแผนเมื่อมีพระราชบัญญัติพรรคการเมือง 2498 ปัจจุบันมีการจัดตั้งสาขาในเขตกรุงเทพมหานคร ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคอีสานและภาคใต้ โดยจะมีประธานสาขาพรรคเป็นผู้รับผิดชอบ ซึ่งสิ่งที่กล่าวมาข้างต้นนี้แสดงให้เห็นว่าพรรคประชาธิปัตย์มีขั้นตอนในการสื่อสารกับประชาชนไม่ว่าจะผ่านทางนักการเมืองและที่สำคัญคือผ่านทางโฆษกพรรค เพราะหากนักการเมืองแต่ละคนในพรรคออกมาพูดในสิ่งที่ตนเองคิดแล้ว พรรคก็เกิดความวุ่นวาย ไม่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน อันจะนำมาซึ่งความสับสนแก่ประชาชน ดังนั้นโฆษกพรรคจึงมีบทบาทสำคัญเป็นอย่างมากในการทำหน้าที่เป็นกระบอกเสียงของพรรคในการชี้แจงและบอกเล่าข่าวสารต่างๆ ของพรรคแก่ประชาชน

วัฏจักรทางการเมืองของพรรคประชาธิปัตย์ ไม่ว่าจะอยู่ในฐานะพรรคนำฝ่ายค้าน พรรคร่วมฝ่ายค้าน พรรคนำในการบริหารประเทศหรือพรรคร่วมในการบริหารประเทศแสดงให้เห็นในประวัติทางการเมืองของพรรค และในอนาคตบทบาทเหล่านี้คงจะดำรงอยู่ตราบเท่าที่พรรคประชาธิปัตย์จะเป็นพรรคการเมืองที่อยู่คู่กับประเทศไทยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อให้ทราบถึงความสำคัญของบทบาทและหน้าที่ของโฆษกพรรคในด้านการสื่อสารทางการเมือง
2. เพื่อให้ทราบถึงกลยุทธ์การดำเนินงานทางด้านการสื่อสารทางการเมืองของโฆษกพรรคประชาธิปัตย์
3. เพื่อให้ทราบถึงวิธีการวัดประสิทธิผลของการสื่อสารทางการเมืองของโฆษกพรรคประชาธิปัตย์

ปัญหาของการวิจัย

1. โฆษกประจำพรรคมีบทบาทและหน้าที่อย่างไรในด้านการสื่อสาร
2. กลยุทธ์การดำเนินงานทางด้านการสื่อสารกับสาธารณะของโฆษกพรรคประชาธิปัตย์เป็นอย่างไร
3. หลังจากโฆษกทำการสื่อสารแล้ว วิธีการวัดประสิทธิผลของการสื่อสารด้วยวิธีใดอย่างไร

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาการวิจัยเชิงคุณภาพในเรื่องของบทบาท หน้าที่และกลยุทธ์การสื่อสารของโฆษกพรรคประชาธิปัตย์ โดยจะทำการสัมภาษณ์นายแพทย์บุรณชัย สมุทรักษ์โฆษกประจำพรรคประชาธิปัตย์, นายเทพไท เสนพงศ์ โฆษกประจำตัวหัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์, นายบุญยอด สุขถิ่นไทย รองโฆษกพรรคประชาธิปัตย์, นายแพทย์วงศ์ เดชกิจวิกรม รองโฆษกพรรคประชาธิปัตย์, นายอรรถวิษฐ์ สุวรรณภักดี รองโฆษกพรรคประชาธิปัตย์และการสัมภาษณ์สื่อมวลชนฝ่ายการเมืองเพื่อให้ผลการวิจัยมีความครอบคลุมทั้งในส่วนของผู้ส่งสารคือพรรคประชาธิปัตย์และในส่วนของช่องทางการสื่อสารซึ่งก็คือสื่อมวลชน โดยในส่วนของผู้ส่งสารจะทำการสัมภาษณ์จากสื่อมวลชนที่แตกต่างและหลากหลาย ได้แก่ ผู้สื่อข่าวทางสถานีโทรทัศน์ ผู้สื่อข่าวด้านการเมืองของหนังสือพิมพ์ นักจัดรายการวิทยุด้านการเมืองและมีการจัดทำกรสนทนากลุ่มสำหรับบุคคลทั่วไป เพื่อเป็นการรับทราบถึงความคิดเห็นที่มีต่อการสื่อสารของพรรคประชาธิปัตย์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. สามารถประยุกต์ใช้กับงานด้านการดำเนินการสื่อสารและงานประชาสัมพันธ์ในส่วนของการวางแผน เพื่อเลือกใช้ช่องทางการสื่อสาร สื่อและโฆษณาที่เหมาะสมทั้งในส่วนของการรณรงค์หรือองค์กร
2. ผลการศึกษาจะทำให้เห็นถึงภาพรวมของบทบาท หน้าที่และกลยุทธ์การสื่อสารของโฆษกพรตการเมือง ซึ่งสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาแก้ไขจุดบกพร่องของพรตการเมืองหรือองค์กรต่างๆ
3. เพื่อแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของโฆษกพรตการเมือง รองโฆษกพรตการเมืองและสื่อมวลชนที่มีอิทธิพลทางด้านการสื่อสารทางการเมือง
4. ผลการศึกษาจะทำให้เห็นถึงกระบวนการทำงานทางด้านการสื่อสารของพรตการเมืองที่มีความเก่าแก่พรตหนึ่งในประเทศไทยและเพื่อเป็นองค์ความรู้ด้านการสื่อสารทางการเมืองและวิถีทางของการพัฒนาประชาธิปไตยที่มีต่อพรตการเมืองอื่นๆของไทยในอนาคต

นิยามศัพท์เฉพาะ

รัฐบาล หมายถึง พรตการเมืองที่มีอำนาจในการทำหน้าที่บริหารประเทศ ซึ่งในที่นี้คือ พรตประชาธิปไตย

พรตประชาธิปไตย หมายถึง พรตการเมืองที่ก่อตั้งตั้งแต่ปี 2489 ซึ่งถือว่าเป็นพรตที่มีความเก่าแก่ที่สุดในขณะนี้ของประเทศ โดยหัวหน้าพรตคนแรก คือ นายควง อภัยวงศ์ จนกระทั่งหัวหน้าพรตคนปัจจุบันซึ่งเป็นคนที่แปด คือ นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ

โฆษกประจำพรต คือ บุคคลที่ทำหน้าที่บอกเล่า อธิบาย ชี้แจงข้อมูลข่าวสารของพรตต่อสื่อมวลชนโดยมุ่งหวังที่จะให้ข้อมูลข่าวสารเหล่านี้ส่งไปยังประชาชนหรือผู้รับสาร โดยโฆษกประจำพรตประชาธิปไตยคนปัจจุบัน คือ นายแพทย์บุญชัย สมุทวิทย์และโฆษกประจำตัวหัวหน้าพรตประชาธิปไตยคนปัจจุบัน คือ นายเทพไท เสนพงศ์

รองโฆษกพรต คือ บุคคลที่ทำหน้าที่เช่นเดียวกับโฆษกพรต เพียงแต่จะออกมาทำหน้าที่ช่วยเหลือโฆษกประจำพรตตามที่ได้รับมอบหมายเป็นเรื่องไป ในที่นี้ได้แก่นายบุญยอด สุขถิ่นไทย นายแพทย์วงศ์ เดชกิจวิกรมและนายอรรถวิทย์ สุวรรณภักดี

ผู้ทำหน้าที่โฆษก คือ โฆษกและรองโฆษกประจำพรต

การสื่อสารทางการเมือง หมายถึง การสื่อสารระหว่างโฆษกพรรคประชาธิปัตย์ โฆษกประจำตัวหัวหน้าพรรค และรองโฆษกพรรคไปยังกลุ่มเป้าหมายโดยมีสื่อมวลชนทำหน้าที่เป็นช่องทางในการสื่อสาร

สื่อมวลชน หมายถึง สิ่งที่เป็นตัวกลางในการถ่ายทอดสารที่พรรคประชาธิปัตย์ ต้องการสื่อไปยังกลุ่มเป้าหมาย ในที่นี้จะใช้คำว่าผู้ปฏิบัติการด้านสื่อ

ช่องทางในการสื่อสารทางการเมือง หมายถึง วิธีการในการถ่ายทอดสารจากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสาร กล่าวคือ จากโฆษกพรรคไปยังกลุ่มเป้าหมาย